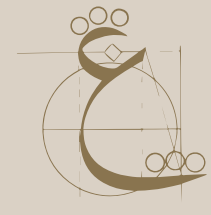
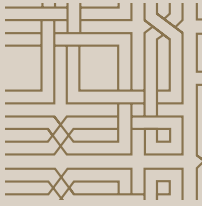
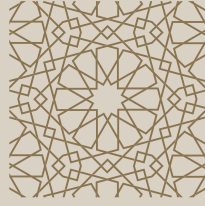

kadim

SAYI / ISSUE 2 · EKİM / OCTOBER 2021

kadim

*“Kadim oldur ki
evvelin kimesne bilmeye”*

Kadim is that no one knows what came before.

kadim

Osmanlı araştırmalarına münhasır, altı ayda bir (Nisan ve Ekim) neşredilen, açık erişimli, çift kör hakem sistemli akademik dergi

Double-blind peer-reviewed open-access academic journal published semiannually (April and October) in the fields of Ottoman Studies

SAYI | ISSUE 2 • EKİM | OCTOBER 2021

İMTİYAZ SAHİBİ | PROPRIETOR

Burhan ÇAĞLAR

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ | MANAGING EDITOR

Ömer Faruk CAN

İRTİBAT | CONTACT

Kadim • Sakarya Üniversitesi

Esentepe Kampüsü, Fen-Edebiyat Fakültesi, C Blok, Ofis: 113,
Serdivan/Sakarya (Turkey) 54050

Telefon | Phone • 00 90 264 295 60 15

İnternet Adresi | Webpage • dergipark.org.tr/kadim • kadim.sakarya.edu.tr

E-posta | E-mail • kadim@sakarya.edu.tr

TASARIM | DESIGN Hasan Hüseyin CAN

BASKI | PRINTED BY

MetinCopyPlus • Artı Dijital & Baskı Merkezi

Türkocağı Cad. 3/A Cağaloğlu/Fatih/İstanbul

BASIM TARİHİ | PRINT DATE • EKİM | OCTOBER 2021

ISSN 2757-9395 • E-ISSN 2757-9476

ÜCRETSİZ | FREE OF CHARGE

Kadim'deki makaleler, [Creative Commons Atıntı-Gayriticari 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Bilimsel araştırmaları kamuya ücretsiz sunmanın bilginin küresel paylaşımını artıracacağı ilkesini benimseyen dergi, tüm içeriğine anında açık erişim sağlamaktadır. Makalelerdeki fikir ve görüşlerin sorumluluğu sadece yazarlarına ait olup Kadim'in görüşlerini yansıtmazlar.

Articles in Kadim are licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) International License. Kadim provides immediate open access to its content on the principle that making research freely available to the public supports a greater global exchange of knowledge. Authors are responsible for the content of contributions; thus, opinions expressed in the articles belong to them and do not reflect the opinions or views of Kadim.

“Kadim oldur ki
evvelin kimesne bilmeye”

Dergi Park

EDİTÖR
EDITOR-IN-CHIEF

Arif BİLGİN | Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi

YAYIN KURULU
EDITORIAL BOARD

Necmettin ALKAN | Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi
Fatih BOZKURT | Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi
Ömerül Faruk BÖLÜKBAŞI | Doç. Dr., Marmara Üniversitesi
Kerim İlker BULUNUR | Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi
Büşra ÇAKMAKTAŞ | Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi
M. Talha ÇİÇEK | Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Filiz DIĞIROĞLU | Doç. Dr., Marmara Üniversitesi
Miraç TOSUN | Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi

YAZIM VE DİL EDİTÖRLERİ
WRITING AND LANGUAGE
EDITORS

Ömer Faruk CAN | Sakarya Üniversitesi
Burhan ÇAĞLAR | Sakarya Üniversitesi
Burak ÇİTİR | Sakarya Üniversitesi
Bünyamin PUNAR | Sakarya Üniversitesi

TÜRKÇE DİL EDİTÖRÜ
TURKISH LANGUAGE EDITOR

Sedat KOCABEY | Sakarya Üniversitesi

İNGİLİZCE DİL EDİTÖRLERİ
ENGLISH LANGUAGE
EDITORS

İrem GÜNDÜZ-POLAT | Sakarya Üniversitesi
Hâcer KILIÇASLAN | Sakarya Üniversitesi

MİZANPAJ EDİTÖRÜ
LAYOUT EDITOR

Hasan Hüseyin CAN | İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM)

SOSYAL MEDYA EDİTÖRÜ
SOCIAL MEDIA EDITOR

Kasım BOLAT | Çankırı Karatekin Üniversitesi

YAYIN SEKRETERİ
SECRETARIAT

Yusuf İslam YILMAZ | Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya Arasındaki Diplomatik Münasebetler (Zitvatorok Barışı'ndan Birinci Dünya Savaşına Kadar)*

THE DIPLOMATIC
RELATIONSHIPS
BETWEEN AUSTRIA AND THE
OTTOMAN EMPIRE
(FROM THE PEACE OF
ZSITVATOROK TO THE FIRST
WORLD WAR)

MARKUS KÖHBACH**

ÇEV. MEHMET YILMAZ AKBULUT***

ÖZ

ABSTRACT

Viyana Osmanlı tarihi araştırmacısı Markus Köhbach'ın Osmanlı Araştırmaları Dergisi'nde Almanca olarak neşredilmiş bu makalesi Habsburg ve Osmanlı hanedanlarının siyasi rekabetlerinin dört asırlık bir süre zarfında nasıl şekillendiğini, hangi dönüm noktalarından geçtiğini diplomatik münasebetlere yoğunlaşarak anlatmaktadır. İki imparatorluk arasında siyasi, askerî ya da diplomatik konuları kapsayan ayrıntılı araştırmalar için bir başlangıç yazısı olarak ele alınabilecek çalışma, henüz monografisi kaleme alınmamış bu ilgi çekici tarihsel çekişme için bir çerçeve sunmaktadır. Öte yandan makale erken modern dünyanın diplomatik mekanizmaları ve Osmanlı Devleti'nin söz konusu mekanizmaları kullanma biçimleri hakkında bilgiler vermektedir. Mohaç Muharebesi'nde (1526) başlayan rekabet, iki asır boyunca çeşitli cephelerde devam etmiş, iki imparatorluğun mücadeleleri Avrupa devletler dengesinin her daim en önemli unsurlarından biri olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonunda aynı kaderi paylaşan ve tarih sahnesinden çekilen iki rakibin hikâyesi, tarihçiler için yeni soruları akla getirecektir.

This article of Viennese Ottomanist Markus Köhbach, published first in German in the *Osmanlı Araştırmaları Dergisi* [Journal of Ottoman Studies] describes how the Ottoman-Habsburg relations were shaped between the sixteenth and the twentieth centuries and what were the milestones of this relationship focusing on the diplomatic aspects. It stands as a short guide covering political, military, and diplomatic actions between these early-modern multinational empires and offering a framework for future monographies of this relationship. Moreover, it defines some diplomacy mechanisms in the early modern period and exemplifies how the Ottomans and Austrians employed them. Starting with the Battle of Mohacs, the rivalry between these empires continued during the following two centuries on different fronts and became a significant chapter of the European balance of power. This narrative of the two archivals, sharing the same fate at the end of the First World War, poses new questions for historians.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı-Avusturya İlişkileri; Diplomasi Tarihi; Sefaretnameler; Osmanlı Macaristanı; Avusturya-Macaristan İmparatorluğu; Habsburg Hanedanı.

Keywords: Ottoman-Austrian Relations; History of Diplomacy; Sefaretnames; Ottoman Hungary; Austria-Hungarian Empire; House of Habsburg.

MAKALE BİLGİSİ | ARTICLE INFORMATION

Makale Türü: Tercüme Makale | Article Type: Translated Article
Geliş Tarihi: 14 Ağustos 2021 | Date Received: 14 August 2021
Kabul Tarihi: 23 Eylül 2021 | Date Accepted: 23 September 2021

ATIF | CITATION

Köhbach, Markus. "Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya Arasındaki Diplomatik Münasebetler (Zitvatorok Barışı'ndan Birinci Dünya Savaşına Kadar)". çev. Mehmet Yılmaz Akbulut. *Kadim* 2 (Ekim 2021), 147-162.

* Bu makale Prof. Dr. Markus Köhbach tarafından, Almanca "Die Diplomatischen Beziehungen Zwischen Österreich und dem Osmanischen Reich" başlığı ile *Osmanlı Araştırmaları* dergisinde neşredilmiştir. Bk. Markus Köhbach, "Die Diplomatischen Beziehungen Zwischen Österreich und dem Osmanischen Reich", *Osmanlı Araştırmaları* 4 (1984), 237-260.

** Prof. Dr. (Emekli), Viyana Üniversitesi, Tarih Bölümü, markus.koehbach@univie.ac.at, ORCID: 0000-0002-8296-9514.

*** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Tarih Bölümü, myakbulut@29mayis.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9299-7498.

1526 Mohaç Muhaberesi ve bu muharebenin neticesinde, 1515 Viyana Miras Mukavelesine istinaden [*Çifte Viyana Düğünü ya da Birinci Viyana Kongresi* isimleri ile de bilinir] Kutsal Macar Tahtında hak iddia eden Habsburg arşidükü Ferdinand ve Habsburg karşıtları fraksiyonunun lideri Zapolya Janos arasında çıkan ihtilaf, Osmanlı İmparatorluğu ve Habsburg hanedanının mevrûs ülkeleri arasında doğrudan siyasî ve askerî mücadelenin ortaya çıkmasına sebep oldu. Avusturya ve Osmanlılar arasındaki diplomatik münasebetler bu tarihlere kadar geri gitmekte ise de bu münasebetler on dokuzuncu yüzyıla kadar tek taraflı bir mahiyet arz etmiştir. Avusturya, on altıncı yüzyılın ortasından itibaren İstanbul'da daimî elçilik bulundurmuş; Osmanlılar ise, Avrupa'daki daimî diplomatik temsilciliklerini 1835' yılında tesis edene dek diplomatik münasebetlerini sultanların tahta çıkışlarını bildirmek, yeni kayserlere tebrik yollamak, siyasî taleplerini iletme ve barış akitleri dolayısıyla elçiler yollamak ile sınırlı bırakmıştı. Avusturya, İstanbul'daki kapı kethüdasına ilaveten, 1545 Edirne Antlaşması ile kararlaştırılan ve 1606 Zitvatorok Antlaşması'na kadar ödenen haraçların teslimi için fevkalade elçiler yolluyor- Viyana Sarayı bu haracın ismini kendisi için güzelleştirerek, ihsan ya da hediye olarak zikrediyordu [ululama hediyesi- *munus honorarium*]- ya da yine bazı nazik siyasî durumlarda fevkalade elçiler gönderiyordu.

11 Kasım 1606'da akdedilen Zitvatorok Antlaşması "Uzun Türk Savaşları" tabir olunan 1593-1606 dönemi savaşlarını hitama erdirdi ve Avusturya-Osmanlı münasebetlerinde bir dönüm noktası teşkil etti. Osmanlılar, Kayser ve Sultan'ın teşrifattaki muvazenesini tanıyıp, 200.000 altın dukalık tek seferlik peşin bir ödeme karşılığında, Avusturya için ağır olan yıllık haracı ilga edecek ve iki devlet arasındaki meseleler düzenli elçilikler, ikili müzakereler vasıtası ile ve mümkün olduğunca mutabakat ile neticelendirilecek ve hal olunacaktı. Bu barış, 1 Ocak 1607'den itibaren yirmi sene yürürlükte kalacaktı. Mart 1608'de Avusturya ve Osmanlı'nın birer heyeti Uyyar'da² tartışmalı konuları müzakere etmek için bir araya geldi. Bu müzakere neticesinde Kayser'in elçilik heyeti antlaşmayı tasdik etmek ve üzerinde mutabık kalınan 200.000 altın dukayı ödemek için İstanbul'a gitti. Ancak İstanbul'da tasdik edilecek olan metin, üzerinde evvelden anlaşılan asıl metinden bir hayli sapmıştı. Avusturyalılar bu durumdan şikâyet etseler de bu şikâyet neticesiz kaldı. Avusturyalılar, şikâyetlerini defaatle müdahale ederek dile getirselere de bir netice alamadılar. Her ne kadar 1615 yılında, bir Osmanlı elçilik heyeti Viyana'ya gelip yirmi senelik bir antlaşma imzalamışsa da karşılığında Kont Czernin'in [Herman Graf Czernin von und zu Chudenitz, ö. 1651] 1616'da İstanbul'a dalgаланan sancaklar ve çınlayan müzik eşliğinde girmesi, Osmanlıları o kadar sinirlendirdi ki, o sene siyasî meselelerde bir mutabakata varılamadı. Bunun yerine sadece evvelsi sene Viyana'da akdedilen ticaret antlaşması temelinde bir anlaşma yapılabildi.

Otuz Yıl Savaşları'nın başında Aşağı ve Yukarı Avusturya'dan, Bohemya'dan ve Macar Protestanlarından müteşekkil bir heyet İstanbul'a Kayser II. [Ferdinand] hakkındaki şikâyetleri dile getirmek ve askerî destek talep etmek için geldi. Daha Osmanlılar bu parlak teklife tepki vermeden, Otuz Yıl Savaşları'nın ilk aşaması olan 8 Kasım 1620'de Prag yakınlarındaki Weißen Berg Muharebesi [8 Ekim 1620] Kayser'in lehine neticelendi. Dâhili siyasetteki

1 Bilindiği gibi Viyana'da ilk ikamet elçiliği, III. Selim devrinde, 1797'de kurulmuş olup, 1835'te II. Mahmud tarafından yeniden işlerlik kazandırılmıştır. Viyana'ya gönderilen ilk ikamet elçisi İbrahim Afif Efendi itimatnamesini 1797 senesinin Eylül ayında sunmuştur. Bk.: Ercümen Kuran, *Avrupa'da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasi Faaliyetleri: 1793-1821* (Ankara: 1968), 43. Çevirenin notu (Bundan sonra Ç.N.).

2 Bugünkü Slovakya'da Nove Zamky. (Ç.N.)

meseleler ve Lehistan ile silahlı bir çatışma haline dönüşen ihtilaf, Osmanlıları Avusturya'ya karşı askerî bir teşebbüsten alıkoymdu. Hâlbuki Erdel Prensi Bethlen Gábor [ö. 1629] ve İngiliz Sefiri Sir Thomas Roe [ö. 1644], Protestanların menfaatlerini Osmanlı idaresi nezdinde ısrarla savunuyorlardı.

Kapı kethüdası [Michael] Starzer ve elçi [Cesare] Gallo, Mart 1621'de, Sultan'ın, Protestan asilerin Kayser ile uzlaşmaya varmalarını teminen müdahil olmayı taahhüt eden bir antlaşmayı akdetmeyi başardılar. Gerçi, muğlak kelimelerle şekillendirilmiş bir antlaşma maddesi uyarınca Osmanlılar, ayaklanmacı Protestanların lehine bir müdahalede bulunma haklarını mahfuz tutuyorlardı. Ancak bu madde, Osmanlılar için bu meseleden şanına hâle gelmeksizin kurtulmanın yolunu bulma çabasıydı. Sırf Erdel Prensi Bethlen Gábor bile, Otuz Yıl Savaşlarına birçok kez dâhil oldu ve Tatarlardan ve Osmanlı'nın Macaristan valilerinden silah yardımı aldı.

Osmanlılar Mayıs 1625'te Gyarmat [Garmat] ve Eylül 1627'de Szöny [Söni] antlaşmalarını Habsburg sarayı ile imzaladılar. Bu antlaşmaların akabinde karşılıklı elçi mübadelesi başladı. Kont [Hans Ludwig von] Kuefstein İstanbul'a ve Recep Paşa da Viyana'ya gitti. Keufstein ihtilafli meseleler veçhesinden bakıldığında başarısız oldu. Yalnız kültürel tarih veçhesinden değerlendirilirse sefaretin maiyetindeki ressamalara yaptırılan resimler kıymeti haizdir. Devam edegelen sınır anlaşmazlıkları ve barış akdinin aldığı yaralar, Kayser'in 1634'te Kont [Adam von] Puchheim'ı İstanbul'a göndermesine sebep oldu. Saygın bir kabul ve görüşmelerdeki iyi havaya rağmen, Kont Puchheim'ın elçilik görevi ikinci derecedeki meselelerin hallinde yetersiz kaldı. Ama yine de dostane bir itilafın ortaya çıkması mümkün oldu ki, bu durum Habsburg hanedanının İmparatorluk içindeki konumu açısından hiç de küçümsemeyecek bir anlama sahipti. Osmanlıların Macaristan'da müteaddit askerî müdahale ve akınlarının devam etmekte olması nihayet Súdsteiermark'da [Bugünkü Avusturya'nın güney doğu bölgesi] müzakerelerin yeniden başlamasına ve 19 Mart 1642'de Szöny'de yeni bir antlaşmanın oluşmasıyla sonuçlandı. Bu arada Osmanlılar, Zitvatorok barış antlaşmasının Latince metnindeki 200.000 altın dukalık haraç ödemesi için yazılan "semel per semel" [yalnızca bir defa] maddesinin Türkçe metinde atlanmış olmasından hareketle haraç talep etmeyi tekrar denediler.

Erdel Prensi Rakoçi György, muzaffer İsveç ve Fransızlar ile beraber 1643'te Kayser'e karşı bir ittifak akdedip, İstanbul'a da senelik 20.000 altın dukalık haraç sözü karşılığında Yukarı Macaristan ile ilgili müzakerelere başlayınca, vaziyet Avusturya için tehlikeli bir hal aldı. Osmanlılar Prens György'ye haracın ilk teslimatından sonra bir hüccet tanzim edeceklerini taahhüt ettiler ve askerî birliklerine sefer emri vermeye başladılar. Bu nazik durumda, İsveçliler Moravya üzerinden Aşağı Avusturya'ya doğru [Bugünkü kuzey-doğu Avusturya] ilerlerken, bu yaklaşan tehlikeyi bertaraf etmek Kont Czernin'in liyakati ile mümkün oldu. Czernin, Ekim 1644'te, 1642'de Szöny'de yenilenen barışı tasdik etmek için harekete geçti. Tıpkı yirmi sekiz sene evvel İstanbul'a girerken yapılan şaşaalı giriş töreninin yarattığı hoşnutsuzluk gibi, bu sefer de havanın yağmurlu olmasından ötürü huzura kabul törenine gitmekten imtina etmesi, Osmanlılar nezdinde isteksizlik hâsıl etti, ancak buna rağmen Osmanlıları Viyana'ya bir elçi göndermeye, Rakoçi'yi mütteliklikten çıkarmaya ve bir sınır belirleme heyetinin oluşturulmasına ikna etmeyi başarabildi. Kudüs'teki Kutsal Kabir'in anahtarlarını devralma talebi ise reddedildi. Czernin, Mart 1645'te beraberinde Osmanlı

büyükelçisi İbrahim [Efendi] refakatinde Viyana'ya geri döndü. Rakoçi ise, Kayser ile 1645'te Macaristan'daki Protestanların lehine olan Linz Barışını imzaladı. Böylece Macaristan'ın doğu kısmında kalan ve Habsburg hanedanının mevrûs ülkelerinin iddia ettiği topraklar üzerindeki tehditleri bu antlaşma ile ortadan kalkmış oldu.

Önceden, yıllar boyu İstanbul'da kapı kethüdalığı yapmış olan Rudolf Schmidt von Schwarzenhorn, 1649'da Sultan IV. Murad'ın tahta çıkışını tebrik ve Otuz Yıl Savaşlarının hitamını bildirmek için İstanbul'a geldi. Von Schwarzenhorn, Zitvatorok antlaşmasını bir yirmi sene daha uzatabildi. Ancak Osmanlılar 100.000 altın dukanın haraç olarak ödenmesini talep ettiler. Osmanlı-Avusturya sınırında süre gelen Osmanlı saldırılarını [*Kleinkrieg*] ve Erdel'de hüküm süren siyasi karmaşanın yol açtığı gerginlikleri göz ardı edersek, 1649 sonrasında on beş sene kadar bu iki büyük gücün arasında barış hali söz konusu oldu. Erdel meselesi nihayet yeni bir askerî çatışma ortamını getirdi. Erdel'deki siyasi iç karışıklığa Avusturya'nın 1660'ların başında müdahil olması düşmanlığı biletti ve Osmanlıları Habsburg'a karşı silahlanmaya sevk etti. Kapı Kethüdası [Simon] Reniger ve fevkalade elçi [Johann Philipp] Beris'in yaklaşmakta olan savaş ilanını engelleme çabaları bir netice vermedi. 1663'te Köprülü Fazıl Ahmed Paşa, Osmanlı ordusunun başında Macaristan'a doğru sefere çıktı. Ordu ile hareket etmeye Osmanlılar tarafından icbar edilen Kapı kethüdası Reniger ve daha önce Temeşvar Paşası ile görüşen elçi Goes, Sadrazam Paşa'yı kararından vaz geçirmek için çaba gösterdiler. Ancak Paşa, Erdel üzerinde Osmanlı'nın tam egemenliğinin tanınmasını, Avusturya'nın ele geçirdiği bazı önemli kalelerin teslimini ya da imhasını, senelik 30.000 duka ya da tek seferlik 200.000 dukalık bir haraç ödemesinin yapılmasını talep etti. Kaçınılmaz bir hal alan savaşın çıkması ile Osmanlılar başarılı bir şekilde Slovakya'daki Uyvar'ı (Nove Zamky) fethettiler. Fakat 1 Ağustos 1664'te Raab Nehri kenarındaki St. Gotthard'da alınan hezimet üzerine hemen 10 Ağustos'ta Vasvar'da bir barış akdedildi. Osmanlılar topraklarını ve mühimmat ağırlıklarını kaybedip bir hezimet tatmış olsalar da savaş güçleri ve ordu nizamlarına hanel gelmemişti. Hatta o yüzden [muharebeyi kazanan] imparatorluk başkumandanı Montecuccoli devam etmekten imtina etmişti. Hezimete rağmen Osmanlı diplomasisi barış akdinde devletinin siyasi hedeflerini uygulamayı başarabilirdi. Böylece Avusturya ordugâhındaki zafer sarhoşluğu yerini acı bir hayal kırıklığına bıraktı.

Tıpkı bir zamanlar Czernin'in yaptığı gibi, barışın tasdiknamelerinin teslimi için 1665'te Kont Leslie dalgalanan sancaklar ile İstanbul'a gitti. Kont Leslie, esirlerin salıverilmesi, Slovakya bölgesinde sınırın yeniden düzenlenmesi, makul bir ticaret antlaşmasının akdi ve Galata'da taredilmiş birçok Katolik tarikatı mensubunun geri dönmeleri hususlarında başarı elde etti. Aynı yıl Viyana, Kara Mehmed Paşa maiyetindeki Osmanlı büyükelçiliğinin egzotik görseelliğine tanık oldu. Maiyette bulunan, meşhur seyyah Evliya Çelebi Viyana'daki bu ziyaretini *Seyahatnâme* eserinin yedinci cildinde rengârenk ve muhteşem öğelerle bezenmiş biçimde tasvir eder.

Macaristan'da ve Erdel'de rekabet halindeki hâkimiyet çekişmeleri iki imparatorluğu yirmi sene sonra tekrar savaşa sürükledi. Osmanlı desteği almak için çabalayan, Thököly Imre idaresindeki Macar muhaliflerin ayaklanması, Osmanlılara Habsburg idaresine karşı tekrar savaş ilan etmek için güzel bir bahane sağladı. Herkesten evvel ihtiraslı Kara Mustafa Paşa imparatorluğun şanını artırmak ve kendisinin Osmanlı sarayı nezdinde hiç de tartışmasız olmayan şahsi iktidarını takviye etmek için bu tarz gösterişli bir harekât içine girmek

istiyordu. Vasvar barışının yenilenmesi için müzakere etmeye çabalayan Avusturya elçi ve kapı kethüdarları oyalandı, ithamlara maruz tutulup, kabul edilemez taleplerle karşı karşıya bırakıldı. Osmanlılar açıkça bir çatışma ortamına doğru işi sürdüler; zira Habsburglar, Avusturya imparatorluğunun batı cephesinde de Fransa ile çatışma halinde bulunuyordu ve Fransa da Osmanlıların ihtiraslarını körüklemeye çalıştı. 1682'de son dakikada yaklaşmakta olan savaşı savuşturmaya çalışan Avusturya elçisi [Albert de] Kaprara başarısız oldu. Ağustos ayında, Avusturya ordusunun tuğları çıkartılmış, savaşın başlaması için işaret verilmişti. Kapı Kethüdası [Georg Christoph von] Kunitz ve elçi Kaprara Osmanlı ordusunun beraberinde sefere götürüldü. Kaprara, 1683 yılında Osmanlı ordusunun Viyana'ya varması ile Osmanlılar tarafından Tullin'e gönderildi ve serbest bırakıldı. Fakat Kunitz salıverilmedi. Kunitz hayatı pahasına kuşatılan şehre ve Lothringen Düküne, hizmetlileri ve güvendiği insanlar vasıtasıyla Osmanlı ordugâhındaki durumlar hakkında kıymetli bilgiler verdi.

Osmanlıların Viyana'ya yönelik seferin neticesindeki askerî felâket, mukabil hamle olarak, Lehistan ve Venedik ile Kutsal ittifakı tesis etmiş Avusturya için Macaristan'da muzaffer bir ilerlemenin önünü açtı. Avusturyalılar, 1688'de Balkanlar'ın kilit kalesi olan Belgrad'ı aldılar. Bu sırada Osmanlılar, Zülfikâr Efendi ve divan-ı hümayun tercümanı Alexandros Mavrokordatos'u, barışı müzakere etmeleri için Viyana'ya elçi olarak gönderdi. 1689 senesinin Şubat'ından Haziran'ına dek, Viyana'da on dört mükâleme yapıldı. Bu mükâlemelerde, Hollanda Birleşik Devletleri, Osmanlılar için mutavassıtlıklarını arz ettiler. Avusturya, Fransa'ya karşı kendisini rahatlatmak için barışa oldukça temayül etmişti; ancak Kutsal İttifak'ın müktesebatı, Avusturya'ya münhasır bir barışın akdini menediyordu. Venedik ve Lehistan da henüz bu harpteki hedeflerine erişmemiş olduklarını düşündüklerinden, barış için pazarlıklardan bir netice alınmadan görüşmeler kesildi. Avusturya orduları, Bosna ve Sırbistan'da mühim köprübaşlarını aldılar ve General Piccolomini, Makedonya'da, Üsküp'e kadar ilerledi. Böylece Habsburglar askerî ilerlemelerinin en had safhasına varmış olmaktaydılar. 1690'da Sadrazam Köprülü Mustafa Paşa idaresinde, yeniden örgütlenen Osmanlı ordusu karşı hücumla geçti ve aynı yılın Ekim ayında Belgrad'ı tekrardan fethetti. Avusturyalılar, Sırbistan ve Bosna'dan çıkartılmış olsalar da Osmanlılar Macaristan'da kaybedilen toprakları geri almada başarılı olamadılar ve 1697'de Zenta Muharebesinde Osmanlıların uğradığı hezimet nihayet barış görüşmelerinin yolunu açtı. Yeni sadrazam Amcazade Hüseyin Paşa, gerçekçi bir siyaset ile Osmanlıların 1695'te aralarına Rusya'nın da eklendiği düşmanlarına karşı iktisadî ve askerî anlamdaki umutsuz durumu idrak etti.

İngiliz elçi Lord Paget ve Hollanda elçisi Jacobus Colier'in tavassutu ile savaşın tarafları, Tuna'nın sağ yakasında Petervaradin yakınlarında Karlofça şehrinde, (bugünkü Sremski Karlovci) barış görüşmelerine geçilmesinde mutabık kaldı. Mükâlemeler, muharip kuvvetlerin halihazırda fiilen buldukları yerleri elde tutmaları esası üzerinde olacaktı. Barış müzakereleri 2 Kasım 1698'de başladı, otuz altı mükâleme celsesi sonrasında nihayet 26 Ocak 1699'da üzerinde pazarlık yapılan barış akdi törenlerle akdedildi. Avusturya Macaristan ve Erdel'deki varlığını kuvvetlendiriyor, Banat ve Temeşvar ise Osmanlı'da kalıyordu. İki imparatorluk arasındaki yeni sınır Una, Sava ve Tisa nehirleri boyunca olmak üzere kararlaştırıldı. Osmanlılar, Hristiyanların, bilhassa Katolik tebaadan olanların hür ve engelsiz olarak dinî ayinlerini tatbik etmelerine izin verecekti. Bu yüzyılın başında Zitvatorok antlaşması ilk defa tarafların eşitliğini saptayarak Avusturya-Osmanlı münasebetlerinde nasıl bir dönüm noktası teşkil etmiş ise, Karlofça Barışı da yeni bir safhayı temsil ediyordu: Osmanlı

İmparatorluğuna ilk defa, Hristiyan kuvvetler tarafından barışın şartları dikte ediliyordu, saldırı yerini savunmaya bırakmaktaydı.

Rusya 1695'te henüz daha savaş devam ederken, Osmanlı karşıtı cepheye girmiş olduğundan, bundan böyle Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini Avusturya ve Rusya'nın menfaatleri belirleyecektir.

Avusturya 1700'de, Kont Oettingen-Wallerstein ve Kont Sinzendorf'u barışın tasdiki ve esirler meselesinin halli için İstanbul'a gönderdi; Osmanlı tarafından daha 1699'da İbrahim Paşa Viyana'ya gelmişti bile. Avusturya'nın İspanyol Veraset Savaşları girdabına kapıldığı on sekizinci yüzyılın başındaki müteakip on beş senede Osmanlılar ve Avusturyalılar arasında dostane münasebetler görülüyordu. Osmanlıların Macar isyancı başı II. Rakoçi Ferenc'i desteklemesi, Avusturya imparatorunun kapı kethüdası Leopold Talman'ın diplomatik kabiliyetleri sayesinde engelleyebilmişti. 1713 Edirne Barışı ile muvaffakiyetle bitirilen Rus savaşı, Bâbiâli'de sadrazam Silahdâr Damat Ali Paşa etrafında şekillenmiş harp yanlısı fırkayı kuvvetlendirdi. Ali Paşa, Mora'da Venedik'e karşı askerî bir faaliyetin yapılması için uğraşıyordu. Osmanlılara harp ilan etmek için gerekli bahaneyi, Karadağ'daki bir isyan sonrasında Osmanlı'nın tedip harekâtından kaçarak Venedik bölgesine sığınan elebaşılar verdi. Venedik firari isyancıların iadesini reddedip, Osmanlı ticaret ve hacıları taşıyan gemileri ele geçirince, Bâbiâli Aralık 1714'te harp ilan etti. Kapı kethüdası Fleischmann'ın arabuluculuk denemesi geri çevrildi ancak Prens Eugen ile pazarlık yapmak için bir Osmanlı elçisi Viyana'ya gönderildi.³ Kararlılıkla yapılan bir sefer ile 1715'te Osmanlılar Mora'yı fethedebildiler. Bu fetih İstanbul'da harp yanlısı fırkaların konumunu daha da kuvvetlendirdi. İstanbul'da ayak takımı, 1716 başlarında elçi Fleischmann'ın konağına saldırdı, sadrazamın bununla ilgili olarak dilediği özür ise kifayetsizdi. Birliklerini sınıra yönlendirmiş olan Avusturyalılar, Nisan 1716'da aralarındaki antlaşma gereği Venedik'i koruma taahhütlerine atıfta bulunarak, Osmanlıların ele geçirdikleri toprakların boşatılmasını talep ettiler ve tutumlarındaki ciddiyeti gözler önüne sermek üzere elçi Fleischmann'ı geri çağırdılar. Avusturya, Venedik ile arasındaki ittifakı resmen yeniledikten sonra hemen hücumla geçti. Prens Eugen, Sadrazam'ı 5 Ağustos'ta Petervaradin'de ezici bir yenilgiye uğrattı Fransa'daki sürgününden Osmanlı İmparatorluğu'na dönen ve Avusturya'ya karşı ısrarla bir savaşı destekleyen Rakoçi'nin ihtiraslı hayalleri paramparça oldu. Avusturyalılar, Temeşvar'ı ve 20 Ağustos 1717'de de Belgrad'ı ele geçirdiler. Bu ağır kayıp, İstanbul'da Nevşehirli Damat İbrahim Paşa önderliğindeki barış yanlısı bir fırkanın iktidara gelmesine yol açtı. Yeni sadrazam barış pazarlıkları için İngiltere ve Hollanda'nın tavassutunu sağladı, nihayetinde 5 Haziran 1718'de Pasarofça'da görüşmeler başladı. Avusturya tarafından müzakereler Kont Virmont ve sabık kapı kethüdası Talman tarafından yapıyordu. Avusturya, Niş ve Vidin kalelerine dek Sırbistan'ı, Una suyuna kadar kuzey Bosna'yı, Bihaç'ı ve Tuna prenslikleri Eflak ve Erdel'i talep etti. Osmanlıların tavizsiz duruşunu ve Avrupa'daki gelişmeleri de hesaba kattığında, Avusturya bu taleplerinden vaz geçti. 21 Temmuz'da akdedilen barış antlaşmasına göre Avusturya, Temeşvar Banat'ı, Belgrad ile beraber Kuzey Sırbistan ve Tuna ve Olt arasında Küçük Eflak tabir edilen yerleri aldı. Bu şekilde Avusturya Balkanlarda konumunu kesin bir şekilde tahkim etmiş ve tayin edici bir noktaya gelmişti. Şimdi Avusturya'nın bu elde ettiği mülkü daha da genişletmesi sadece bir zaman meselesi gibi görünüyordu ve Hristiyan Balkan halkları Osmanlı idaresinden

3 Burada kastedilen elçi Seyfullah Ağa'dır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Kemal Beydilli - İsmail E. Erünsal, "Prut Savaşı Öncesi Diplomatik bir teşebbüs, Seyfullah Ağa'nın Viyana Elçiliği (1711)", *Belgeler* 22 (2002).

kurtulmak umuduyla gözlerini Viyana'ya çevirmiş ve beklenti içine girmişlerdi. Pasarofça barışıyla beraber Avusturyalılar Venedik'in Doğu ticaretindeki üstün konumuna da kendi lehlerinde olmak üzere son verdiler. 27 Temmuz'da akdedilen bir antlaşmayla beraber Avusturya, yabancı tüccarların hamiliğini yapma iznini alarak Osmanlı'da hür ticari faaliyetler ve daimî konsolosluklar bulundurma hakkını elde etmişti.

Pasarofça barışının tasdiki için Avusturya murahhaslarından Kont Virmont büyükelçi olarak İstanbul'a gitti. Kont Virmont'un Pasarofça'daki mevkidaşı Silahdâr İbrahim Paşa da Viyana'ya geldi. Bu heyete iştirak edenlerden birinin kaleme aldığı kısa *sefâretnâme*, Osmanlıların Viyana hakkında ürettiği bazı efsaneleri ihtiva eder. Bu eser Osmanlıların iki defa başarısızlıkla fethetmeyi denedikleri Viyana hakkındaki çok az sayıdaki folklorik efsane türü kaynaklardan biridir.

Avusturya için Rusya ile iş birliği yapmanın vahim olduğu tebeyün edecekti. Rusya'nın, Büyük Petro'dan beri devam eden yayılmacı büyük güç siyaseti, zayıflayan Osmanlı varlığını nihayetinde yok etmek için çabalayacak yeni kuvvetli bir düşmanın ortaya çıkması demektir. Bu şartlar altında Avusturya'nın siyaseti, artık kendisi için bir tehdit teşkil etmeyen Osmanlı İmparatorluğu'nun mevcudiyeti kendi menfaatleri açısından nasıl değerlendirileceğini düşünmek ve kuzeydeki Rus gücünün tek taraflı bir yayılma ve hâkimiyetinin önüne geçmek için hangi ölçüde Osmanlılara karşı Rusya ile müşterek mücadelelere iştirak edeceği meselesi haline gelmişti.

6 Ağustos 1726'da Rusya, Habsburglarla *Pragmatische Sanktion*'ları kabul ettiği bir ittifak akdetti. Bu iki güç birbirlerinin mülklerini tasdik ediyor ve bir savaş halinde karşılıklı olarak otuz biner askerden oluşan birlikler ile birbirlerini desteklemek için sözleşiyorlardı. Bu andan itibaren, Rusya Osmanlılara savaş ilan edebilmek için kararlı bir çaba gösterdi. Lehistan'da Osmanlıların, Fransızlar tarafından desteklenen tahtın talibi Stanislaw Lesczinski'yi arka çıkmaları, aradaki gerilimi şiddetlendirdi. Ancak Fransız diplomasisi çabalamış olsa da Osmanlı İmparatorluğu Lehistan Veraset Savaşına girmedir. Rusların Kırım ve Azak'a saldırımları, Osmanlıları savaşa mecbur etti. Lehistan Veraset Savaşını ağır kayıplarla kapatan Avusturya yeni bir çatışmaya girmekte kararsız kaldı. Hofkriegsrat başkanı Kont Königsegg, Osmanlıların halihazırdaki durumu şikâyet ettikleri mektuplarına verdiği cevapta, Rusya ile münasebetlerin bütünüyle 1726 akdi temelinde şekilleneceğini söylese de Osmanlı tarafı ile geniş çaplı müzakerelerin devamını temin edebilmek için bir önceki kapı kethüdası Leopold Talman'ın oğlu olan Avusturya'nın yeni kapı kethüdası Ludwig Talmann'ın konumunu elçilik (*internuntius*) mertebesine yükseltti. Osmanlılar, Rus askerî harekâtının bidayetdeki başarıları üzerine barışçıl bir çözüme meylettiler ve Viyana ile yoğun bir şekilde irtibata giriştiler Osmanlıların buradan beklentisi diplomatik destekti. Ancak Avusturya'nın, tamamen Rus tarafının tutumunu kollayan kaçamak tavrı bu tür beklentileri sonuçsuz kıldı. Avusturya, Podolya'nın Niemirow şehrinde, muhataralı mevzular hakkında müzakere yapmak için bir toplantı yapılması çağrısında bulundu ve 1 Mayıs 1737'e dek müddet tayin etti. Her ne kadar Avusturya da 12 Haziran 1737'de savaşa girmiş olsa da diplomatik bir çözümün hayali hala mevcuttu ve 16 Ağustos'ta Niemirow'da ilk müzakereler başladı. Başarısız olacağı önceden belli olan müzakereler, 11 Kasım'a dek sürdü ve iki muharip güç arasında aşılamaz anlaşmazlıkları peyda etmesi bir yana, Osmanlı aleyhine planlanan genişlemenin nasıl olacağı hususunda müttefik devletler arasında kuvvetli fikir ayrılıklarının da çıkmasına yol açtı.

Avusturyalılar için Sırbistan ve Bosna'daki harp, hemen başından alınan birkaç zafer hariç olmak üzere tam bir felâketti. Kısa bir süre önce Lehistan Veraset Savaşlarına iştirak etmek mecburiyetinde kalan Avusturya ordusu zayıflamıştı, teçhizatı ve iaşesi kötüydü ve Habsburgların mali imkânları tükenmişti. Osmanlılar, elde ettikleri zaferler sebebiyle, Fransız elçisi Villeneuve'nin arabuluculuk denemesini geri çevirdiler. 1738 ve 1739 senesindeki Avusturyalıların seferlerde aldıkları mağlubiyetler nihayet Avusturyalı General Wallis'in 13 Ağustos 1739'da barış talep etmesine yol açtı. 18 Ağustos'ta Kont Neipperg ve Albay Groß, Belgrad önünde, Fransız elçi Villeneuve'nin mutavassıtlık yaptığı Osmanlı ordugâhına, Avusturya murahhasları olarak vasıl oldular. Tam yetkili Avusturya murahhas vasfına sahip olmadan, Kayser adına pazarlık yapan murahhaslar, 1 Eylül'de Osmanlılara geniş tavizler vererek bir ön barış akdine muvaffak oldular. Kayser VI. Karl bu barışın aleyhinde elinden geleni yapmış ve bunun sorumlularını savaş mahkemesinde yargılatmış olsa da sonunda 18 Eylül'de bu elverişsiz barışı imzalamak mecburiyetinde kaldı. Avusturya 1718 Pasarofça Barışı ile kazandıklarının büyük bir çoğunluğundan vaz geçiyor, Sırbistan, Bosna'nın kuzey yakası ve Küçük Eflak Osmanlılara iade edilip iki ülke arasındaki sınır Tuna Nehri ve Sava Suyu ile çiziliyordu. Villeneuve'ün antlaşmaların tatbiki için verdiği teminat ile Rusya da barış akdetti. Bu zafer Osmanlı İmparatorluğu'nun zedelenmiş siyasî itibarını yeniden güçlendirdi. Savaşın beraberinde getirdiği ufak tefek kazançlara rağmen, Rusya için de büyük bir itibar kazanımı söz konusuydu. Balkanlardaki Avusturya emelleri ciddi bir darbe almış, Avusturya'nın Balkanlardaki toprakları sonraki yüz kırk sene değişmeyecek halde şekillenmişti.

Barış antlaşmasının tasdiki için karşılıklı heyetler gönderildi; Ali Paşa Viyana'ya giderken, Kont Ulefeld İstanbul'a gitti. 1737'de Talmann'ın ayrılmasından beri münhal olan kapı kethüdalığına 1740'ta Heinrich von Penkler atandı.

Takip eden yıllarda Avusturya-Osmanlı münasebetleri sükûnet içinde geçti, zira VI. Karl'ın ölümü Avusturya Veraset Savaşını başlatmış ve Osmanlılar da İran'da Nadir Şah'a karşı savaşmak zorunda kalmışlardı. Osmanlılar Avusturya Veraset Savaşında tarafsızlıklarını muhafaza etmişti. Maria Theresia, ömr-i hayatı boyunca Osmanlıların bu tavrını şükranla yâd etti. 1748 Aachen Barış'ından sonra, münasebetlerin daha iyi olmasını arzulayan Maria Theresia'nın ricası üzerine Sultan I. Mahmud, Hattı Mustafa Efendi'yi elçi olarak Viyana'ya gönderdi. Elçinin şehre kabulü ve elçiliğin Viyana'da ikameti fevkalade onurlandırıcı ve hoşnutluk verici geçti. Elçi Mustafa Efendi seyahatini ve Viyana'daki ikametini bir sefaretnamede tasvir etti. 1754'te elçi Halil Paşa, Sultan III. Osman'ın tahta çıkışını Viyana'ya bildirdi. III. Osman'ın vefatı üzerine, 1757'de Ahmed Resmî Efendi III. Mustafa'nın tahta çıktığını bildirmek üzere Viyana'ya gönderildi. O zaman, Avusturya, Prusya ile sonraları Yedi Yıl Savaşları denilen, Silezya için üçüncü bir savaşın eşliğinde idi. Viyana'da özellikle de saraydaki gergin ve sinirli hava yüzünden Ahmed Resmî üç ay boyunca elçilik görevini ifa etmeyi beklemişti. *Sefaretnâme*'sinde kısaca Avusturya'nın tarihini ve siyasî ve iktisadî münasebetlerini anlatmış ve Viyana şehrini tasvir edip Viyanalıların günlük yaşayışları ile alakalı anlatımlarda bulunmuştu.

Yedi Yıl Savaşları esnasında nihayet murahhas Rexin, Osmanlılar ile Temmuz 1761'de imzalanan bir ticaret ve dostluk antlaşması akdetmeyi başarabildi. Avusturya ve Rusya beraberce Prusya'ya karşı savaştaydı ve münferiden Osmanlı nezdinde kendi menfaatleri-

nin takipçileri iken, Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunan elçileri vasıtası ile bu antlaşmanın tasdikini engellemeye çabaladılar, lakin bir netice alamadılar. Esasında, Prusya'nın Osmanlıları askerî bir ittifaka çekmek istemelerindeki amacı, Macaristan'da Avusturya'ya karşı ikinci bir cephe açtırmaktı. Ancak bu gerçekleşmedi, zira Prusya yanlısı Sadrazam Koca [Mehmed] Râgıb Paşa, Prusya karşıtı ittifakın bir parçası olan Fransa'nın baskısı karşısında çekingen davranmıştı.

Osmanlılar ağır çatışmalardan kaçınmak çabası içindeyken, Büyük Petro'nun eski planlarını tekrar ele alan Çariçe II. Katerina'nın (1762-1796) yeniden savaş halinin hâsil olmasına vesile olan yayılmacı büyük güç siyaseti ortaya çıktı. 1768'de, Katerina'nın Lehistan'a dahli ve tacizlerine karşı, Bar Konfederasyonu teşkil edildi ve bu Konfederasyon Osmanlı desteğini talep etti. Osmanlılar da Kırım Tatarları ve Fransız elçisi Vergennes tarafından Rusya'ya karşı, Lehistan'ın menfaatlerini kollamak için Rusya'ya müdahale edilmesini talep etti. Osmanlı talepleri, Katerina tarafından geri çevrilince artık savaş kaçınılmaz hale gelmişti.

Avusturya bu savaşın dışında durdu, ama Rus başarıları, özellikle de Tuna Prenslüklerinin işgali artık doğrudan Avusturya menfaatlerini tehdit ediyordu. İşin aslı, Avusturya kendisini 1762'den beri Prusya ile sıkı bir ittifak içinde olan Rusya'ya karşı gelebilmek için çok zayıf görüyordu. Viyana, Osmanlıları direniş için teşvik etti ve İstanbul'daki elçi Thugut 6 Haziran 1771'de Bâbiâli ile bir ittifak imzalamayı başardı. Bu ittifaka göre Avusturya, Osmanlı'nın Küçük Eflak konusunda göstereceği taviz mukabilinde, hakkaniyetli bir barış akdi için Bâbiâli'ye yardım edeceğini ilan ediyordu. Ancak Rusların başarıları ve Prusyalıların menfi tavırları, bu planın hayal olduğunu ortaya koydu. Mevzu bahis devletlerin arasındaki ihtilaf 1772'de Lehistan'ın ilk mukasemesi ile şiddetini kaybetti. Bu bölünmeyle, Avusturya da Osmanlılar aleyhine olmak üzere hedeflenen kazanımları telafi etmek ve devletlerarası kuvvetler dengesini muhafaza etmek için kendine düşen payı almıştı. Osmanlı'nın, Lehistan lehine müdahil olması bu savaşın önemli bir vesilesi iken, netice itibarı ile şimdi Lehistan'ın esaslı toprak kaybına uğramış olması ve bağımsızlığını zayıf etmiş olması, tarihi bir çelişkidir. Nihayetinde, Osmanlıların talep etmek mecburiyetinde kaldıkları barış bugünkü Bulgaristan'ın Küçük Kaynarca şehrinde 21 Temmuz 1774'te yapıldı ve bu barış Rusya'nın hâkimiyetinin kayda değer miktarda genişlemesini sağladı. En mühimi de Ortodoks Balkan halkları için, hürriyet ve bağımsızlığı umut edilebileceği güç halinde zuhur etmesine yol açtı. Bu barışın neticesinde de Avusturya'nın Balkanlardaki konumunun zayıflaması ile Rusya ile bir uzlaşma sağlama arzusunun hâsil olması ve neticede Osmanlıların aleyhine, Rusya'nın tek taraflı olarak kuvvetlenmesinin engellenmesi düşüncesi ortaya çıktı.

Bir taraftan Osmanlıları kollayan, diğer taraftan da Rusya ve Prusya ile uzlaşmanın yolunu arayan Avusturya diplomasisi, herkesin şüphesini üzerine çekiyordu. Avusturya'nın Macaristan'da birliklerini teksif etmesi Osmanlıları derinden rahatsız etti. Küçük Kaynarca Barışının akdinden sonra Eylül 1774'te Avusturya, Bukowina diye bilinen Moldova'nın kuzey sınır bölgesini işgal edince, Osmanlı tarafında Avusturya'ya karşı zaten menfi olan hava arttı. Osmanlılar malî ve askerî anlamda bu bölgeyi müdafaa edebilecek durumda değildi. Rusya ve Prusya'ya mutavassıtlık için teklif götürülmüş olsa da bu iki devlet müdahil olmadı. Avrupa saraylarındaki dedikodular da hem Osmanlı İmparatorluğunu hem de Rusya'yı, Avusturya'yı el altından diğer devlet aleyhinde tavır almasını teşvik etmek ile itham ediyordu. Şubat 1775'te Thugut, Reisülküttab'a mutedil bir şekilde Avusturya'nın harekâtlarını izah eden bir

bilgi notu sundu, ancak Bâbüli' de de savaş yanlısı bir fırka Tuna kalelerinin askeri takviyesini sağladı. Bunun üzerine Avusturya, Bosna sınırındaki birliklerini çoğalttı. Nihayet Thugut Viyana, Berlin, St. Petersburg ve İstanbul saraylarındaki hummalı çalışmalarından sonra, 7 Mayıs 1775'te Avusturya'nın Bukovina'dan feragat ettiği bir antlaşmayı imzalatabilmeyi başardı. Sınırın tam olarak geçtiği bölgeler ile alakalı anlaşmazlıklar, 12 Mayıs 1776'da bir mukavele ile barış edilebildi. Bu mukavelenin üzerine de 2 Temmuz'da resmi bir sınır antlaşması yapıldı.

1778-79 Bavyera Veraset Savaşından sonra, Avusturya yeniden Rusya'ya yanaşmanın yolunu aradı. Esasında Maria Theresia, Osmanlı İmparatorluğu'nun aleyhine bir toprak genişlemesine ya da Rusya ile Osmanlı topraklarını bölüşmeye karşı duruyordu, ancak oğlu II. Josef'in ihtirası, Rusya ile yeniden bir ittifakın kapısını açtı. II. Josef Rusya'ya seyahat etmiş ve II. Katerina tarafından içtenlikle karşılanmıştı. Ve 1781'de iki hanedan arasında mektup ile teati edilen mutabakat şeklinde bu ittifak akdedildi. Katerina, Josef'e şu mukasemet planını sundu: Tuna prenslikleri Rus himayesinde birleşik Daçya Prenslığı olacak; Bulgaristan, Trakya, Makedonya ve Kuzey Yunanistan başşehri Konstantinapol olmak üzere, müteakip Rus varisi Katerina'nın torunlarından büyük prens Konstantin'in altında yeni bir Bizans imparatorluğu olarak birleşecek ve ikinci soydan Rus hanedanlığı olarak devam edecekti; Avusturya, Venedik Dalmaçyası dâhil olmak üzere batı Balkanlardaki Osmanlı topraklarını kontrol altına alacak ve bunun karşılığında da Venedik, Mora, Girit ve Kıbrıs'ı alarak tazmin edilmiş olacaktı. Rızasını tahsil için Fransa'ya telafi babından Mısır verilecekti.

Josef bu projeye ne kadar gönüllü bir şekilde atladı ise de tereddütleri de o kadar büyüktü, zira Viyana'da Prusya'nın bir müdahalesinden korkuluyordu. 1786'da Rusya ve Osmanlı devletleri arasındaki anlaşmazlıklar tırmanmaktaydı ve Katerina bu sırada Josef'i Avusturya-Rus münasebetlerinin yeniden kuvvetlendirildiği bir görüşme için davet etti. 14 Ağustos 1787'de Bâbüli Rusya'ya savaş ilan etti. Rusya 15 Eylül'de karşılık verdi ve 9 Şubat 1788'de Avusturya elçisi de savaş ilanını Osmanlı hükümetine sundu. Rusya ve Avusturya'nın başarıları, Osmanlıları Kasım 1789'da barış talep etmeye yöneltti. Habsburg verasetindeki topraklarda Kayser Josef'in reformlarından hâsıl olan huzursuzluklar, Belçika'daki ayaklanma ve Fransız İhtilali'nin patlak vermesi, Viyana'da da barış akdinin arzu edilen bir husus haline gelmesine sebep oldu. Üstelik Prusya, Habsburglar'ın Balkanlarda daha fazla hâkimiyet tesis etmesine engel olmak için 31 Ocak 1791'de Osmanlılar ile bir ittifak akdetmişti. Prusya'nın savaşa iştirak etme tehlikesinin baş gösterdiği bu nazik ahvâl içinde II. Josef öldü. Lakin kardeşi ve halefi Kayser II. Leopold, Prusya ile diplomatik olarak anlaşabiliyordu. Reichenbach'da bir dizi müzakereden sonra Avusturya ve Prusya arasındaki ayrılıklar tartışıldı ve nihayetinde Avusturya'nın Osmanlı'dan almaya çalıştığı topraklardan vaz geçmesi ve Prusya'nın da Lehistan'da telafi maksatlı toprak celbi planını geri çekmesi ile bir mutabakat imzalandı. Osmanlı murahhaslarının iştiraki olmadan bu mutabakata varılmış olması her ne kadar Osmanlıları rahatsız ettiyse de nihayetinde İstanbul'daki Prusya elçisi, Avusturya ve Osmanlı arasındaki ateşkes tesisine tavassut edebildi. Bulgaristan'daki Zıştovi şehrinde yürütülen barış müzakerelerinin oldukça uzun süreceği ortaya çıktı, zira Avusturya, müttefiki Rusya'nın da menfaatine bir barış akdine erişmek için çaba gösteriyordu. Nihayet Kayser II. Leopold şahsen şansölye Kaunitz'e, Reichenbach mutabakatı üzerinden çok zaman geçmeden, statüko temelinde bir barışın akdedilmesi talimatını verdi. Barış, bundan kısa süre sonra 1 Ağustos 1791'de Zıştovi'de akdedildi. Barışın tasdiki için Ebu Bekir Râtib Efendi Viyana'ya gön-

derildi. Râtib Efendi'den bize kalmış bir sefaretname ve bilhassa Avusturya askerî ahvâli hakkında olmak üzere Habsburg memalik-i mevrüsesi ve Avrupa'nın siyasî ahvali hakkında yazdığı risaleleri vardır. Ebu Bekir Râtib Efendi 1753'te İmparatoriçe Maria Thresia tarafından tesis edilmiş, Şark'ta diplomatik hizmette bulunacak gençleri talim eden *Orientalische Akademie*'yi de ziyaret etmişti. Meşhur oryantalist Josef von Hammer o zamanlar bu müessesenin talebesi idi ve Osmanlı elçisinin ziyareti esnasında bir fizik deneyini sunup izahını yapmakla şerefyaş olmuştur.

Dalmaçya'nın, 1797 Campo Formio barışı ile Avusturya tarafından ilhakı Bosna'nın karadan muhasara edilmiş hale gelmesine sebep oldu. Osmanlılar bir Avusturya hücumundan korkuyorlardı ve birliklerini bu istikamete doğru hareketlendirmeye başladılar, ancak bu korkuları temelsiz çıktı. Avusturya ve Osmanlının münasebetlerinde 1804'ten itibaren süregelen Sırp İsyanı çok daha hayati bir konuma sahipti. Napolyon savaşlarına karışmış olan Avusturya, Sırp İsyanının liderlerinden gelen yoğun destek ricalarına rağmen, tarafsızlığını muhafaza etmekte direndi. Sırp'ların lehine müdahalede bulunmayı destekleyen yalnızca arşidük Karl idi. Avusturya'nın tutumu Rusya'ya Balkanlardaki eski hedeflerini takip etmesi için bir fırsat verdi. Rusya kasti olarak Osmanlılar ile 1806'da patlak verecek olan bir savaşa doğru işleri sürükledi. Avusturya elçisi Stürmer'in Sırbistan için mutavassıtlık yapma denemeleri başarısız oldu, Bâbüâlî meselenin askerî olarak halli için ısrar ediyordu. Avusturya, Sırp'ların tüm tekliflerine ve Arşidük Karl'ın tavsiyelerine rağmen barış yapılarına kadar Belgrad kalesini işgal edip etmemeye bir türlü karar veremeyince, nihayet 10 Şubat 1811'de Ruslar Belgrad'ı aldı. 1812 Ağustos ayında, 28 Mayıs 1812 Bükreş Barışı akabinde Ruslar Belgrad'ı yine tahliye ettiler. 9000 kadar Sırp, Osmanlıların intikam almasından korkarak Avusturya'ya kaçtı, isyanın elebaşları Graz'da gözüaltına alındılar. Avusturya bu tutumu ile Sırp'ları Rusların kollarına atmış oldu. Bu tavır Balkanlarda Avusturya'nın konumunu uzun vadede etkiledi ve sonunda Habsburg hanedanının akıbetinde bile ölümcül bir rol oynadı. 1806 Türk-Rus savaşı başladığında, Avusturya'nın Moldova'daki maslahatgüzarı olan Hammer-Purgstall da Avusturya'nın bu siyasetinin neticelerini tahmin etmiş ve bu siyasetin hatasını açıkça dile getirmişti.

Viyana Kongresinde, Osmanlılar Rusların 1812'de kazandıkları toprakların gerisine çekilmesini teminen Ruslar nezdinde girişimde bulunulmasını rica ettiler. O zaman için, 1809'dan beri Avusturya hariciyesini idare eden Metternich, bu ricayı gerçi geri çevirdi ama bunun karşılığında Osmanlıların hali hazırda elinde bulundurduğu topraklar için garanti almayı denedi. Bu garanti mevzusu üzerinde müzakere edilmiş olsa da İngiltere ve Rusya kongrenin metnine böyle bir maddenin girmesini engellediler. Metternich, Çar Aleksandır'ın güvencelerine, Bâbüâlî'nin Rus korkusunu izale edebileceğine inanacak kadar itibar etti. Avrupa güçleri arasında oluşmuş dengeni muhafaza etmek üzere bir hariciye siyaseti güden Metternich, Osmanlı İmparatorluğunun bekasını istiyordu. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın isyanı Viyana'da duyulunca, Metternich kâhince yaklaşmakta olan bir ihtilali sezmişti, ancak Aleksander İpsalanti'nin Tuna Prensliklerindeki ayaklanmasının nereye varacağını ve şümülünü görememişti. Görünüşe göre bu ayaklanma Metternich'e ehemmiyetsiz bir isyan gibi gelmiş ve Çar'ın 1821'de Laibach Kongresi esnasında asilere karşı menfi tutumu, Metternich'in bu isyan hakkındaki fikrini teyit etmişti. Ona göre Bâbüâlî meseleyi kısa süre içinde çözecekti. Lakin İstanbul Ortodoks Patriği Gregor'un idamı, Ruslar ile Osmanlılar arasında bir kırılma noktası oldu ve dahası İngiltere de Rumları açıkça kolluyordu. Metternich

bu kargaşada tarafsızlığını korumayı ve diplomatik bir yolla mutabakata ulaşmayı denedi. Fakat Metternich Rus diplomasisinin esas maksadını göremedi; Metternich'in Bâbîâli'yi sakinleştirmeye ve dostane bir şekilde işleri yoluna koymaya yönelik verdiği tavsiyeler, peyderpey Osmanlı'yı Avusturya'dan uzaklaştırdı. 1828'de Rusya nihayet Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ettikten sonra, Avusturya, İngiltere ve Fransa Bâbîâli'yi 1829'da Yunanistan'a bağımsızlık veren barışa mecbur edebildiler. Rusya'nın bu son harpte Tuna'nın Karadeniz ağzına dek ilerlemiş olması, Rum isyanı esnasında Avusturya diplomasisinde mühim bir rol oynamış olan elçi Ottenfels tarafından Avusturya'nın müstakbel askerî ve iktisadî faaliyetleri için çok menfi bir gelişme olarak telakki edildi. Radetzky de Rusların Tuna ağzılarını zapt etmesi hakkındaki menfi fikirlerini dile getirdi. Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa, Osmanlı merkezi idaresi aleyhine, kendi hâkimiyetini Mısır'da önemli nispette tesis etmeye kalkışınca, Rusya, Sultan'ın tarafında yer aldı; zira kendi menfaatlerinin Mehmed Ali Paşa tarafından tehdit edildiğini görmüştü ve Rusya'nın Bâbîâli üzerinde tayin edici bir tesire sahip olacağı 1833 Hünkâr İskelesi Antlaşmasının akdine kadir oldu. Böylece Avusturya diplomatik olarak Rusya'nın gölgesinde kalmış oluyordu. 1833 güzünde Münchengrätz'te buluşan Avusturya Kayseri ve Rus Çarı ortak şark siyasetleri hususunda mutabakata vardı ve Osmanlı imparatorluğunun bekası yönünde mutabık kaldılar. Mehmed Ali Paşa 1839'da Sultan'ın ordusunu imha edip mağlup edince ve varlığını Anadolu'ya kadar genişletme fikrinde olduğu zahir olunca, Fransa, İngiltere, Avusturya ve Rusya *Quadrupelallianz* [Dörtlü ittifak] olarak bilinen ittifakı kurdu. Bir İngiliz-Avusturya ortak filosu 1840'ta devreye girdi ve Mehmed Ali Paşa'yı Suriye'den çıkmaya icbar etti.

Viyana ve İstanbul arasındaki mutabakat 1848/9 İhtilalinden sonra Osmanlılardan siyasî iltica talep eden birçok Macar ve Leh mülteci yüzünden bozuldu. Bâbîâli, bu mültecilerin iadesini reddetti ve bu mültecileri kısmen Avusturya hudut boylarındaki eyaletlerde orduya aldı. 1852-1853 Karadağ Krizi, Avusturya'ya, Osmanlılara karşı kararlı siyasî tutumunu göstermek için bir fırsat verdi. Danilo Petrovic Njegos, kendisini [ruhban kimliği yanında] dünyevî (*weltlich*) prens olarak da ilan edilip Spuč ve Zabljak'ı işgal etti. Bunun üzerine Osmanlılar Ömer Paşa idaresinde Karadağ'a bir ordu gönderdi. Buna tepki olarak Avusturyalılar Dalmaçya'daki birliklerini teyakkuza haline geçirdi ve Hırvatistan *Ban*'i (valisi) Jellaciç komutasında Una nehri üzerinde Bosna ile hudut boyu olan bölgede orduyu yerleştirdi. Avusturya'dan bir heyet Ömer Paşa'ya gönderildi ve Kont Leiningen İstanbul'da müzakereler için görevlendirildi. Avusturya, Osmanlı birliklerinin Karadağ'dan çekilmesini, statükonun ihyasını ve Osmanlı İmparatorluğunda yaşayan Hristiyanların eşitliği ve muhafazasını talep etti. Bâbîâli taleplerin kabulünde tereddüt etti. Bunun üzerine Avusturya ultimatoma mahiyetinde Bosna'ya girmekle Osmanlı İmparatorluğu'nu tehdit etti ve Jellaciç'in birliklerini müdahaleye hazır hale getirdi. Nihayet Osmanlılar bu baskı altında Avusturya taleplerini kabul ettiler ve böylece aradaki gerginlik aşılmış oldu.

Osmanlılar ve Rusya arasındaki anlaşmazlıklar Avusturya-Osmanlı münasebetlerine nispeten çok daha derindi. Hristiyan tebaayı müdafaa etme ve Filistin'deki kutsal mekânların himayesi bahanesi üzerinden Osmanlı ve Rusya arasında açıktan bir çatışma haline doğru seyrediyordu. Ruslar, "Boğazdaki hasta adam" Osmanlı İmparatorluğu'nun artık yaşayamayacak durumda olduğu ikna olmuşlardı. Rusya'ya karşı İngiltere ve Fransa ve Fransa'yı takiben Sardunya da tavır aldı. Viyana kabinesi tarafları sakinleştirmeye ve dengeyi tesis etmeye çalışsa da sonunda Osmanlı tarafına meyletti. Ekim 1853'te patlak

veren Kırım Savaşı'nda Avusturya tarafsızlığını muhafaza etmeye çalıştı, ancak Rusya'nın Tuna Prensliklerini işgal etmesinin karşısında kararlılıkla durdu. Aynı yılın mayıs ayından itibaren Avusturya İstanbul'daki elçisi vasıtası ile Osmanlı devletinin kısıtlı bir süre için bazı bölgelerin Avusturya tarafından kontrol edilmesine izin vermesi için pazarlık yapmaya başlamıştı. Avusturya bilhassa Arnavutluk'ta bu hakkı elde etmek istiyordu. Bu pazarlıklar başarısızlıkla sonuçlandı, ancak 14 Haziran 1854'te Avusturya Osmanlı ile bir mutabakata vardı. Bu mutabakata göre Avusturya gerekirse silah gücü ile Tuna Prensliklerini Rus askerlerinden temizleyecekti. Avusturya baskısı ile 27 Haziran'dan itibaren Ruslar çekilmeye başladı ve 14 Ağustos'ta Viyana Kabinesi Tuna Prensliklerinin işgali emrini verdi. 2 Aralık'ta Avusturya, Fransa ve İngiltere ile bir antlaşma imzaladı. Bu antlaşmaya göre Avusturya Tuna Prensliklerini Rusya'ya karşı güvence altına alacak ve müdafaa edecek, ancak bu bölgeden Osmanlıların ve Osmanlı müttefiklerinin serbest geçişine izin verecekti. Avusturya'nın bu siyasî tutumunun neticeleri hiç de iyi olmadı: Macaristan'daki ihtilalin bastırılmasını sağlayan Rusya, bu antlaşma ile gücendirilmişti. Ama batılı devletleri de Avusturya tam ikna edememişti. Viyana kabinesinin bir o tarafa bir bu tarafa gidip gelmesi ve mütereddit tavırları güvensizlik yaratmıştı. Paris'teki barış görüşmelerinde Avusturya, İsmail Kalesi işgal hakkının kendisine verilmesini ve Tuna ağzında gemi konuşlandırma hakkının tanınmasını talep etti. Tuna Prensliklerini nüfuz alanı içine almaya çalışan ve sonunda da buraların ilhakına azimet eden Avusturya bu taleplerini kabul ettirmekte başarılı olamadı. Zira bu planlar sadece Batı devletlerinin tasdiki ve desteği ile gerçekleştirilecek şeylerdi. Ancak Fransa, buna mukabil Avusturya'nın Tuna Prensliklerindeki emellerini desteklemek için, Avusturya'ya Lombardi'yi ve Sardunya'ya Venedik'in terk edilmesi şartlarını ileri sürüyordu. 30 Mart 1856'da Paris'te yapılan barış akdinden sonra İngiltere, Fransa ve Avusturya, 15 Nisan'da Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğinin ve bütünlüğünün garanti edildiği müstakil bir antlaşma imzaladı. Bu müstakil antlaşmaya göre Avusturya'nın yükümlülüğü, Mart 1857'de Tuna Prensliklerini tahliye etmek idi. Paris Antlaşmasından sonra da Avusturya, denge siyasetini ve Osmanlı İmparatorluğu ile iyi geçinmeyi denemeye devam etti. Avusturya 1859 ve 1866 yıllarında kaybedilen savaşlar sebebiyle, İtalya'dan ve Alman Birliğinden çıkartılınca, dış siyasette menfaatlerini daha kuvvetli olarak Balkanlar'da aramaya başladı. Takip edilen genel çizgi, Rus tesirini dengelemek ve Balkanlar'da Avusturya'nın siyasî ve iktisadi menfaatlerini muhafaza etmek idi.

1867'de Avusturya-Macaristan, Girit krizinde uzlaşma sağlanması için uluslararası bir konferans çağrısında bulundu ama bu teklifi kabul ettiremedi. Aynı sene Avusturya-Macaristan, Sırbistan'da kalan son Osmanlı garnizonlarının tahliyesi için Sırbistan'ı diplomatik olarak destekledi. 1873'ten itibaren Bosna'da yerel makamlar Avusturya-Macaristan monarşisinin kültürel tesirini kayda almaya başladı. Kayser I. Franz Josef'in, 1875'te Dalmaçya'ya düzenlediği bir seyahat, Bosna-Hersek'teki Hristiyanların Avusturya-Macaristan'a büyük sempatilerini göstermelerine fırsat verdi. Aynı sene bu eyalette çıkan isyan, bu mevzu bahis sempati ile hiç bağlantılı değildi. Avusturya elçisi, Bâbü'lî'yi Avusturya'nın bu ayaklanmayı Osmanlı'nın bir dâhili meselesi olarak gördüğü hususunda temin etti ve hariciye nazırı Andrassy diplomatik yoldan bu ihtilafın mahalli düzeyde tutulması için çalıştı. Bu bağlamda Viyana, Berlin ve St. Petersburg kabineleri 8 Temmuz 1876'da Reichstadt'da mutabık kaldılar. Andrassy ve Rus başvekil Gorçakov Sırbistan-Karadağ ve Osmanlı İmparatorluğu arasında bir savaş hali söz konusu olur ve Osmanlı İmparatorluğu Avrupa'da dağılacak olursa, Rusya Beserabya'yı ve Avusturya-Macaristan ise Bosna-Hersek'i işgal edecekti. İstanbul'da Aralık

1876 ile Ocak 1877 arasındaki bir konferansta büyük devletler bu meseleye diplomatik bir çözüm bulmaya çalıştılar. İstanbul'da bu konferans devam ederken Avusturya-Macaristan ve Rusya, Budapeşte'de bir mutabakata vardı. Bu mutabakatta, hangi şartlar altında Avusturya-Macaristan'ın, Osmanlı İmparatorluğuna karşı ilan edilecek bir savaşa, Rusya'nın müdahil olmasını kabul edebileceğinin şartları tayin edilmişti. Rusların, savaştaki başarıları ve zorla imzalattıkları 3 Mart 1878 Ayastefanos Anlaşması, Avusturya-Macaristan ve Rusya arasındaki mutabakatın hükümsüz kalmasına sebep oldu: Rusya, öncesinde Avusturya-Macaristan'a vermeyi düşündüğü Bosna-Hersek için şimdi bağımsız bir statü öngörüyordu. Avusturya-Macaristan bu çözümü kendi menfaatlerine aykırı olduğu için kabul edemezdi ancak kendi menfaatlerini silah gücüyle uygulatabilmek için askerî olarak çok zayıftı. Ancak Berlin Kongresi ile birlikte, Avusturya-Macaristan'a Bosna-Hersek'i ilhak yetkisi verilmiş oldu. Andrassy, Osmanlılara bu seçeneğin müspet veçhelerini göstermeye çalışsa da Osmanlılar bu seçeneği inatla reddetti. Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu aralarındaki gizli bir bildirge ile Avusturya-Macaristan'ın işgalinin sınırlı olacağı ve Sultan'ın buradaki meşru egemenliğinin tanınmaya devam edileceği güvencesi verildi. 29 Haziran 1878'de, Avusturyalılar işgale başladıklarında Sırp propagandası ile kışkırtılmış Ortodoks ahalinin ve ayrıca Müslümanların sert muhalefeti ile karşılaştılar. Avusturya-Macaristan, 160.000 asker kullanmak zorunda kaldı ve 20 Ekim'e kadar son direniş devam etti. Osmanlılar ile gerilmiş münasebetler 21 Nisan 1879'da akdedilen bir mutabakat ile tekrardan normalleştirildi.

1897 Girit Krizi esnasında, Avusturya-Macaristan hariciye nazırı Goluchowski krizin Balkanlara sıçrayıp, Osmanlı İmparatorluğu ve Yunanistan arasında bir savaşa dönüşmemesi için çaba gösterdi. Büyük güçlerin uyumlu tutumu bu hedefi gerçekleştirebilir kıldı.

1903'te, Çar Avusturya'yı ziyaret etti ve Kayser I. Franz Josef ile Münzsteg Sözleşmeleri mutabakatına vardı. Bu mutabakat Makedonya krizini teskin etti. Makedonya'nın toprak durumu muhafaza edilecek, Osmanlı valisinin yanına kontrol maksadıyla bir Avusturyalı bir de Rus sivil memur atanacak, Osmanlılar siyasî ve finansal reformlar yapıp bölgenin kolluk kuvvetleri uluslararası kontrole devredilecekti.

1908 Jön Türk İhtilali ile Osmanlı İmparatorluğu'nda parlamenter sisteme geri dönüldü ve Osmanlı İmparatorluğu ile Avusturya-Macaristan ilişkileri bu sebepten yeniden krize girdi. Jön Türkler, Bosna-Hersek vekillerini de meclise çağırarak istiyorlardı. Hedefleri Osmanlı üst idaresinde bu vilayette özerk bir idare yaratmaktı. Bu durumda, Ekim 1908'de Viyana Bosna-Hersek'i işgal etmeye ilan etmeye karar verdi. Bosna-Hersek resmî olarak Avusturya-Macaristan, çifte monarşisine bağlandı. Bu sürpriz siyasî adım Avrupa'da ağır siyasî gerilimlere neden oldu ve geçici bir süre Avusturya-Macaristan'ı Avrupa'dan izole etti. Osmanlılar ticaret ambargosu koydu, silahlı bir çatışma da ihtimal dışında değildi. Nihayet Avusturya diplomasisi bu krizi Osmanlı İmparatorluğu ile aralarında halletmeyi başardı. 2.500.000 atın liralık bir ödeme karşılığında Osmanlılar resmen Bosna-Hersek'ten vaz geçip burayı Avusturya-Macaristan'a terk etti. 26 Şubat 1909'da imzalanan bir protokol ile bu iki güç arasındaki ihtilaf halledilmiş oldu.

Avusturya-Macaristan ile münasebetlerin normalleşmesinden sonra Jön Türkler yeniden Habsburg Hanedanı ile bir ittifakın yolunu aradı, ancak Avusturya-Macaristan çekingen kaldı. 1908-1909'da Avusturya-Macaristan, Bosna-Hersek'teki ilhak krizinden ötürü, büyük Girit Krizinden uzak durmuştu, ancak takip eden yıllarda asi Arnavutlara karşı Osmanlı siyasetini yumuşatmaya çalıştı. İtalya, Avusturya-Macaristan ve Alman İmparatorluğu ile

beraber üçlü ittifaka girip 1911'de Osmanlılara savaş ilan ettiğinde, Avusturya-Macaristan tarafsızlığını muhafaza etti ve diplomatik araçlar vasıtası ile bu Osmanlı-İtalyan savaşının Kuzey Afrika ile sınırlı kalması için uğraştı.

Ocak 1912'de Osmanlı tarafının askerî bir ittifak teklifi, Viyana tarafından reddedildi. Böylelikle, Avusturya-Macaristan gerçi Balkan Savaşlarının girdabından kurtulmuş oluyordu ama siyasî propagandasını Avusturya-Macaristan'ın güney Slav nüfusları üzerinde yoğunlaştıran Sırbistan'ın kuvvetlenmesi, Avusturya-Macaristan için ölümcül neticeleri beraberinde getirecekti. O zamanlar yüksek rütbeli Avusturyalı diplomatlar 1912'de savaşa Osmanlı İmparatorluğu tarafında kararlılıkla girilmemiş olmasının vahim bir hata olduğu fikrindeydiler. Balkan Savaşları ve Osmanlıların Avrupa'dan atılmaları bu sayede engellenbilirdi, zira bu noktada Rusya hala bir savaş için hazır değildi. Aynı şekilde Balkanlarda hâkimiyet peşinde koşan ve güvenilmez müttefik İtalya ise Trablusgarp'taki savaş ile iyice zayıf düşmüştü. 1906'dan 1918'e kadar, İstanbul'da Avusturya elçiliği yapmış olan Pallavicini de aynı fikirdeydi. Pallavicini, Bosna'nın ilhakını Avusturya hariciye siyasetinin en büyük hatası olarak tenkit ediyordu. Bu işgalle beraber Viyana, Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması için işaret vermişti ve böylece, Balkanlar'da Büyük Sırbistan planlarına karşı çıkacak mühim bir müttefik itilmiş ve zayıflatılmıştı.

Avusturya tahtı varisi Franz Ferdinand'ın Saraybosna'da suikasta uğraması ve Avusturya-Macaristan'ın ultimatununun Sırbistan tarafından geri çevrilmesi, Avusturya'nın savaş ilan etmesine neden oldu. Böylece, ittifak mekanizması gereği olarak kuvvetler devreye girdi ve Birinci Dünya Savaşı patlak verdi. Osmanlı İmparatorluğu, bu küresel çatışmadan uzak durmaya çalışsa da Yakın Doğu'da kapsamlı siyasî ve iktisadi menfaatlerini tehdit altında gören Alman İmparatorluğu'nun baskıları, İtilaf Devletlerinin saldırıları ve İttihad ve Terakki Fırkasını idare eden Enver, Talat ve Cemal Paşa'ların Alman dostu tutumları nihayet Osmanlı Devleti'nde bir fikir değişikliğine sebep oldu. 12 Kasım 1914'te Osmanlı İmparatorluğu, İtilaf Devletlerine savaş ilan etti.

Hem Avusturya-Macaristan hem de Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşında aynı kaderi paylaştı. Muzaffer devletlerin emri ile yüzyıllardır orta-doğu Avrupa'da ve Balkanlarda birbirlerinin baş düşmanı olmuş olan bu iki çok milletli devlet parçalandı. Bu iki devletin yerine gelen halef devletler, Türkiye Cumhuriyeti ve Avusturya Cumhuriyeti münasebetlerini, hâkimiyet arzularından, siyasî ve iktisadi menfaatlerden münezzeh olarak, dostane bir şekilde münasebetlerini yeniden kurma haklarını mahfuz tuttular.

Araştırma & Yayın Etiği: Bu makale, en az iki kör hakem tarafından incelenmiş ve *iThenticate* taramasıyla intihal ve benzerlik raporu oluşturulmuştur. Makale, araştırma ve yayın etiğine uygundur.

Etik Beyanı & Çıkar Çatışması: Bu makalenin mütercimi çıkar çatışması bildiriminde bulunmamış, makalenin hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik kaidelere uyulduğunu ve yararlanılan tüm çalışmalara atıf yapıldığını beyan etmiştir. Açık erişimli bu makale, [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) lisansına sahiptir.

Research & Publication Ethics: Two or more blind peers reviewed this article, and an *iThenticate* scan generated a report for potential plagiarism and similarity. The article complies with research and publication ethics.

Ethical Declaration & Conflict of Interest: The translator of this article declares no conflict of interest, and the article follows scientific and ethical principles and cites all the sources appropriately.

This is an open-access article under the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) license.

KAYNAKÇA

- Anderson, Matthew Smith. *The Eastern Question, 1774-1923: A Study in International Relations*. Londra: Macmillan, 1966.
- Beer, Adolf. *Die orientalische Politik Österreichs seit 1774*. Prag: F. Tempsky-Leipzig, G. Freytag, 1883.
- Beydilli, Kemal - Erünsal İsmail E. "Prut Savaşı Öncesi Diplomatik bir teşebbüs, Seyfullah Ağa'nın Viyana Elçiliği (1711)", *Belgeler* 22/26 (2002), 1-182.
- Bridge, F.R. *From Sadowa to Sarajevo. The Foreign Policy of Austria-Hungary 1866- 1914*. Londra: Routledge-Boston: K. Paul, 1972.
- Bridge, F. R. "Austria-Hungary and the Ottoman Empire in the Twentieth Century". *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs* 34, (1981), 234-271.
- Hammer, Joseph von. *Geschichte des Osmanischen Reiches*. 4 Cilt (1574-1623) / 8 Cilt (1739-1774). Peşte, 1829/1832.
- Kuran, Ercüment. *Avrupa'da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasi Faaliyetleri: 1793-1821*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1968.
- Ottensfels, Franz Frhr. von. *Beiträge zur Politik Metternichs im griechischen Freiheitskampfe 1822-1832*. Salzburg, 1913.
- Pomiankowski, Joseph. *Der Zusammenbruch des Osmanischen Reiches. Erinnerungen an die Türkei aus der Zeit des Weltkrieges*. Zürich- Leipzig- Viyana, 1928.
- Prokesch-Osten, Anton Frhr. von. *Geschichte des Abfalls der Griechen vom türkischen Reiches im Jahre 1821 und der Gründung des Hellenischen Königreiches, aus diplomatischem Standpunkte*. 6 Cilt, Viyana, 1867.
- Roider, Jr., Karl Andrew. *A case study in eighteenth century war and diplomacy: Austria's policy in the Austro-Russian-Turkish war of 1737-1739*. Stanford: Stanford Üniversitesi, Doktora Tezi, 1970.
- Shaw, Stanford J.- Kural, Ezel. *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*. 2 Cilt, Cambridge-Londra- New York- Melbourne, 1976/1977.
- Spuler, Bertold. "Die europäische Diplomatie in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad (1739)". *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, (Breslau) 11.1.1935. 53-115, 2. 171-222, 3-4. 313-366.
- Unat, Faik Reşit. *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1968.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı- Karal, Enver Ziya. *Osmanlı Tarihi*, 3 Cilt (1566-1699) – 8 Cilt (1876-1907). Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1951/1962.
- Zinkeisen, Johann Wilhelm. *Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa*. 3.-7. Cilt, Gotha, 1855/1863.